

కృష్ణ యజుర్వేదీయ తైత్తిరీయ సంహితా

॥అథ చతుర్థ కాణ్డే ప్రథమః ప్రశ్నః॥

హరిః ఓమ్॥ యు॒జ్ఞానః ప్ర॒థ॒మం మ॑న॒స్తత్వా॑య స॒వితా॑ ధి॒యః॥ అ॒గ్నిం జ్యోతి॑ర్ని॒చాయ్య॑
పు॒థి॒వ్యా అ॒ధ్యాభ॑రత్॥ యు॒క్త్వా॒య మ॑న॒సా దే॒వాన్సు॑వ॒ర్యతో॑ ధి॒యా ది॒వమ్॥
బృ॒హజ్యోతిః॑ కరి॒ష్యతః॑ స॒వితా॑ ప్ర సు॒వాతి॑ తాన్॥ యు॒క్తేన॑ మ॒నసా॑ వ॒యం దే॒వస్య॑
స॒విత॑యః స॒వే సు॒వర్గే॑యా॒య శక్త్యే॑॥ యు॒జ్ఞతే॑ మ॒న ఉ॒త యు॒జ్ఞతే॑ ధి॒యా వి॒ప్రా వి॒ప్రస్య॑
బృ॒హతో వి॒పశ్చి॑తః॥ వి హో॒త్రా దధే॑ వ॒యునా॑విదేక ఇ- [౧] నృ॒హీ దే॒వస్య॑ స॒విత॑యః
పరి॒ష్టుతిః॑॥ యు॒జే వాం బృ॒హ పూ॒ర్వ్యం న॑మా॒భిర్వి శ్లో॒కా య॒న్తి ప॒థ్యేవ॑ సూ॒రాః॥ శృ॒ణ్వన్తి
విశ్వే॑ అ॒మృత॑స్య పు॒త్రా ఆ యే॑ ధా॒మాని॑ ది॒వ్యాని॑ త॒స్థః॥ య॒స్య ప్ర॒యాణ॑మ॒న్వస్య॑
ఇ॒ద్యయ॑ర్దే॒వా దే॒వస్య॑ మ॒హిమా॑నమ॒ర్చతః॑॥ యః పా॒ర్థివా॑ని వి మ॒మే స ఏ॒తశో॑ ర॒జాగ్ం॑సి
దే॒వః స॒వితా॑ మ॒హిత్వ॑నా॥ దే॒వ స॒వితః॑ ప్ర సు॒వ య॒జ్ఞం ప్ర సు॒వ [౨] య॒జ్ఞప॑తిం భ॒గాయ॑
ది॒వ్యో గ॒న్ధర్వః॑ కే॒తపూః॑ కే॒తం నః॑ పు॒నాతు॑ వాచ॒స్పతి॑ర్వాచమ॒ద్య స్వ॑దాతి నః॥ ఇ॒మం నో॑
దే॒వ స॒విత॑ర్య॒జ్ఞం ప్ర సు॒వ దే॒వాయ॑వగ్ం స॒ఖివి॑దగ్ం స॒త్రాజి॑త॒న్ధన॑జి॒తగ్ం సు॒వర్జి॑తమ్॥
ఋ॒చా సో॒మగ్ం స॒మర్థ॑య గా॒యత్రే॑ణ ర॒థంత॑రమ్॥ బృ॒హద్గా॑యత్రవ॒ర్తని॑॥ దే॒వస్య॑ త్వా
స॒విత॑యః ప్ర॒సవే॑శ్వినో॒ర్బాహు॑భ్యాం పూ॒ష్ణో హస్తా॑భ్యాం గా॒యత్రే॑ణ
ఛ॒న్దసా॑ఽదదే॒ఽఙ్గిర॑స్వద॒భిరసి॑ నారి- [౩] రసి పు॒థి॒వ్యాః స॒ధస్థా॑దగ్నిం పు॒రీష్య॑మ॒ఙ్గిర॑స్వదా
భర॒ త్రి॒ష్టుభే॑న త్వా ఛ॒న్దసా॑ఽదదే॒ఽఙ్గిర॑స్వద॒భిరసి॑ నారి॒రసి॑ త్వయా వ॒యగ్ం స॒ధస్థ॑
ఆగ్నిగ్ం శకే॒మ ఖ॑నితుం పు॒రీష్యం॑ జాగతేన త్వా ఛ॒న్దసా॑ఽదదే॒ఽఙ్గిర॑స్వద॒ధస్త॑ ఆ॒ధాయ॑
స॒వితా॑ బి॒భృద॑భిగ్ం హి॒రణ్య॑యామ్॥ తయా జ్యోతి॒రజ॑స్రమిదగ్నిం ఖా॒త్యే న ఆ
భరా॑ఽను॒ష్టుభే॑న త్వా ఛ॒న్దసా॑ఽదదే॒ఽఙ్గిర॑స్వత్॥[౪]

ఇ॒ద్య॒జ్ఞం ప్ర॑ స॒వ నా॒రిర॑ను॒ష్టుభే॑న త్వా చ॒న్దసా॑ త్రీ॒ణి చ॑॥4.1.1॥

ఇ॒మామ॑గృ॒భ్యన్త॑శనా॒మృత॑స్య పూ॒ర్వ ఆ॑యు॒షి వి॒దధే॑షు క॒వ్యా త॑యా దే॒వాః స॒తమా॑
 బ॒భూపు॑ర్బుత॒స్య సా॑మ॒న్ధన॑ర॒మార॑ప॒న్తి॥ ప్ర॒తూర్తం॑ వా॒జిన్నా॑ ద్ర॒వ వ॑రి॒ష్టామ॑ను
 సం॒వత॑మ్ ది॒వి తే॒ జన్మ॑ ప॒రమ॑మ॒న్తరి॑క్షే నా॒భిః పృ॒థివ్యా॑మ॒ధి యో॑నిః॥ యు॒శ్శాధా॑గ్ం
 రా॒సభం॑ యు॒వమ॑స్మిన్ యామే వృ॒షణ్వా॑సూ॒ అగ్నిం॑ భ॒రన్త॑మ॒స్మయు॑మ్॥ యోగే॒యోగే॑
 త॒వస్త॑రం వా॒జీవా॒జీ హ॑వామహే॒ సఖా॑య ఇ॒న్త్రమూ॑తయే॥ ప్ర॒తూర్వ- [x]
 స్నే॒హ్యవ॑క్రామ॒న్నశస్తీ॑ రు॒ద్రస్య॑ గా॒ణప॑త్యాన్మ॒యోభూ॑రేహి॒ ఉర్వ॑న్తరి॒క్షమ॑న్విహి
 స్వ॒స్తిగ॑వ్యాతి॒రభ॑యాని కృ॒ణ్వన్॑॥ పూ॒ష్ణా స॒యుజా॑ స॒హ పృ॒థివ్యాః॑ స॒ధస్థా॑దగ్నిం
 పు॒రీష్వ॑మ॒జ్గిర॑స్వద॒చ్ఛేహ్య॑గ్నిం పు॒రీష్వ॑మ॒జ్గిర॑స్వద॒చ్ఛేమోఽగ్నిం
 పు॒రీష్వ॑మ॒జ్గిర॑స్వదృ॒ర్విష్యా॑మోఽగ్నిం పు॒రీష్వ॑మ॒జ్గిర॑స్వదృ॒రామః॑॥
 అన్వ॑గ్నిరు॒షసా॑మగ్ర॒మఖ్య॑దన్వహాని ప్ర॒థమో॑ జాతవే॒దాః అను॑ సూ॒ర్యస్య॑ [E] పు॒రుత్రా॑ చ
 ర॒శ్మీన॑ను ద్యా॒వాపృ॒థివీ॑ ఆ తతాన॥ ఆగ॒త్య వా॒జ్యధ్వ॑నః స॒ర్వా మృ॒ధో వి ధా॑నుతే
 అగ్ని॑గ్ం స॒ధస్థే॑ మహతి॒చక్షు॑షా ని చి॒కీష॑తే॥ ఆక్ర॒మ్య వా॒జిన్ పృ॒థివీ॑మగ్నిమి॒చ్ఛ రు॒చా
 త్వమ్ భూ॑మ్యా వృ॒త్వాయ॑ నో బ్రూ॒హి య॒తః ఖ॒నామ॑ తం వ॒యమ్॥ ద్యౌస్తే॑ పృ॒ష్ఠం
 పృ॒థివీ॑ స॒ధస్థ॑మాత్మాన్తరి॒క్షగ్ం స॒ముద్ర॑స్తి యోనిః॒ విఖ్యా॑యచక్షు॒షా త్వ॑మ॒భి తిష్ఠ॑ [2]
 పృత॑న్యతః॥ ఉత్త్రా॒మ మ॒హతే॑ సా॒భగా॑యాన్సా॒దాస్థా॑నాద్ద॒విణో॑దా వా॒జిన్సా॑ వ॒యగ్ం
 స్యా॑మ సుమతౌ పృ॒థివ్యా॑ అగ్నిం ఖ॒నిష్వ॑న్త ఉ॒పస్థే॑ అస్యాః॥ ఉద॑క్రమీ॒ద్దవి॑ణోదా
 వా॒జ్యర్వా॑కః స లో॒కగ్ం సు॑కృతం పృ॒థివ్యాః॑ తతః ఖ॒నేమ॑ సుప్రతీ॒కమ॑గ్నిగ్ం సువో
 రుహా॑ణా అ॒ధి నా॒క ఉత్త॑మే॥ అపో దే॒వీరు॑ప సృ॒జ మ॒ధుమ॑తీర య॒క్షాయ॑ ప్ర॒జాభ్యః॑
 తాసా॑గ్ స్థానాదు॒జ్జహ॑తామోష॒ధయః॑ సుపి॒ప్పలాః॑॥ జి॒ఘర్మ్య- [౮] గ్నిం మ॑నసా ఘృతే॒న
 ప్రతి॑క్ష్వన్తం భువనాని విశ్వా॒ పృథుం॑ తిర॒శ్చ వ॑యసా బృహ॒న్తం వ్యచి॑ష్టమ॒న్నగ్ం ర॒భసం॑

విదా॑నమ్॥ ఆ త్వా॑ జి॒ఘర్మి॑ వచ॒సా ఘృ॑తేనా॒రక్ష॑సా మన॒సా తజ్జ॑షస్వ॒ మర్య॑శ్రీః
 స్పృ॒హయ॑ద్వర్ణో అగ్ని॒ర్నాభి॑మృశే తనువా జర్హ॑షాణాః॥ పరి వాజ॑పతిః
 కవి॒రగ్ని॑ర్హవ్యాన్యక్రమీ॑త్ దధ॒ద్రత్నా॑ని దాశు॒షే॥ పరి త్వా॑గ్నే పురం వయం విప్రగ్ం
 సహ॑స్య ధీమహి॑ ధృ॒షద్వర్ణం॑ దివే॒దివే॑ భే॒త్తారం॑ భజ్గురావతః॥ త్వమగ్నే
 ద్యుభి॒స్త్వమాశు॑శుక్షణి॒స్త్వమద్భ్య॑స్త్వమశ్మన॒స్పరి॑ త్వం వనే॒భ్యస్త్వమోష॑ధీభ్యస్త్వం
 నృ॒ణాం నృ॑పతే జాయసే శుచిః॥[౯]

ప్ర॒తూర్వ॒స్థాన్య॒స్య తిష్ఠ॑ జి॒ఘర్మి॑ భే॒త్తారం॑ విగ్ంశతిశ్చ॥4.1.2॥

దే॒వస్య॑ త్వా సవి॒తుః ప్ర॒సవే॑శ్వినో॒ర్బాహు॑భ్యాం పూ॒ష్ణో హస్తా॑భ్యాం పృ॒థి॒వ్యాః స॒ధస్థే॑గ్నిం
 పురీ॒ష్యమ॑గ్నిరస్వత్థనామి॥ జ్యోతి॑ష్మంతం త్వా॒గ్నే సుప్ర॑తీకమజస్రేణ భానునా దీ॒ద్యాన॑మ్
 శి॒వం ప్ర॒జాభ్యో॑హిగ్ంసంతం పృ॒థి॒వ్యాః స॒ధస్థే॑గ్నిం పురీ॒ష్యమ॑గ్నిరస్వత్థనామి॥ అపాం
 పృ॒ష్ఠమ॑సి సప్రథా ఉర్వగ్నిం భరి॒ష్యద॑పరావపిష్ఠమ్ వర్ధ॒మానం॑ మహ ఆ చ పుష్క॒రం ది॒వో
 మాత్ర॑యా వరిణా ప్రథస్వ॥ శర్మ చ స్థో [౧౦] వర్మ చ స్థో అచ్ఛిద్రే బహులే ఉభే
 వ్యచ॑స్వతీ సం వసాథాం భర్తమగ్నిం పురీ॒ష్యమ్॥ సం వసాథాగ్ం సువర్విదా సమీచీ ఉరసా
 త్మనా॑ అగ్నిమంతర్భరి॒ష్యన్తి॑ జ్యోతి॑ష్మంత మజస్రమిత్॥ పురీ॒ష్ణో॑సి విశ్వభరాః అధర్వా త్వా
 ప్రథ॑మో నిరమన్థదగ్నే॥ త్వామగ్నే పుష్క॒రాదధ్య॑థర్వా నిరమన్థత మూర్ధ్నో విశ్వస్య
 వా॒ఘతః॑ తము త్వా దధ్యజ్జృషిః పుత్ర ఈధే [౧౧] అధర్వణాః పుత్రహణం పురన్దరమ్॥
 తము త్వా పాథ్యో వృషా సమీధే దస్యహంతమమ్ ధన॒శ్శయ॑గ్ం రణేరణే॥ సీద హోతః
 స్వ ఉ లోకే చికిత్వాన్థానదయా యజ్ఞగ్ం సుకృతస్య యోనౌ దే॒వావీ॑ర్ధేవాన్ హవిషా
 యజా॒స్యగ్నే॑ బృహద్యజమాసే వయో ధాః॥ ని హోతా హోతృషదసే విదానస్త్వి॒షో
 దీ॒ది॒వాగ్ం అ॒సద॑ధ్నుదక్షః అద॒భ్యవృ॑తప్రమతిర్వసిష్ఠః సహస్రం భరః శుచిజిహ్వో అగ్నిః॥
 సగ్ం సీదస్వ మహాగ్ం అసి శోచస్వ [౧౨] దే॒వవీ॑తమః వి ధామమగ్నే అరుషం మియేధ్య

స॒జ ప్ర॑శస్త దర్శ॑తమ్॥ జని॑ష్వా హి జేన్యో॑ అగ్నే॑ అహ్నో॑గ్ం హితో॑ హితే॑ష్వరు॒షో వనే॑షు॒
దమే॑దమే॑ సప్త॑రత్నా దధా॑నోఽగ్ని॒ర్హోతా॑ ని షసా॑దా యజీ॑యాన్॥[౧౩]

స్థ ఈ॑ధో శోచ॑స్య సప్త॑విగ్ంశతి॑శ్చ॥4.1.3॥

సస్తే॑ వాయు॑ర్మాతరి॑శ్వా దధా॑తూత్తానా॒యై హృద॑యం॒ యద్విలి॑ష్టమ్॒ దేవా॑నాం॒ యశ్చ॑రతి॒
ప్రాణ॑ధేన తస్మై॑ చ దేవి॒ వష॑డస్తు తుభ్యమ్॑॥ సుజా॑తో జ్యోతి॑షా సహ॒ శర్మ
వరూ॑థమా॒సదః॒ సువః॑ వాసో॒ అగ్నే॑ విశ్వ॒రూప॑గ్ం సం వ్యయ॑స్య విభావసో॑॥ ఉదు॒ తిష్ఠ
స్వధ్వ॑రా॒వా నో దే॒వ్యా కృ॑పా దృశీ॒ చ భాసా॑ బృహతా సుశు॒క్వని॒రాగ్నే॑ యాహి
సుశ॑స్తిభిః॥[౧౪] ఊర్ధ్వ॒ ఊ షు॑ ణ ఊత॑యే తిష్ఠా దేవో న స॒వితా॑ ఊర్ధ్వో॒ వాజ॑స్య స॒నితా॑
యద॑శ్శి॒ష్ఠిర్వాఘ॑ద్భిర్విహ్వయామహే॑॥ స జా॑తో గర్భో॒ అసి॒ రోద॑స్యోరగ్నే॒ చారు॑ర్విభృత
ఓష॑ధీషు॒ చిత్తః॒ శిశుః॒ పరి॑తమాగ్ం॒ స్యక్తః॒ పు మాతృ॑భ్యో అధి॒ కని॑క్రదద్గాః॑॥ స్థిరో॒ భవ
వీడ్వ॑జ్గ ఆశు॒ర్భవ॑ వాజ్య॒ర్వన్సే॑ పృథు॒ర్భవ॑ సుష॑దస్త॒వమ॑గ్నేః పురీ॒షవా॑హనః॑॥ శివో॒ భవ [౧౫]
ప్రజా॑భ్యో మాను॒షీభ్య॑స్త॒వమ॑జ్గిరః॒ మా ద్యా॑వాపృథి॒వీ అభి॑ శూశుచో మా॒న్తరి॑క్షం మా
వన॑స్పతీన్॑॥ పై॒తు వాజీ॑ కని॒క్రద॑న్నానదద్రాసభః॒ పత్వా॑ భర॒న్నగ్నిం॑ పురీ॒ష్యం మా
పా॒ద్యా॒యుషః॑ పురా॑॥ రాస॑భో వాం కని॒క్రద॑థ్సు॒యుక్తో వృ॑షణా రథే॑॥ స వా॒మగ్నిం॑
పురీ॒ష్యమా॑శుర్దూతో వహా॒దితః॑॥ వృ॒షాగ్నిం॑ వృ॒షణం॑ భర॒న్నపాం॑ గర్భ॒గ్ం సము॑ద్రియమ్॑॥
అగ్న॒ ఆ యా॑హి [౧౬] వీత॑య ఋత॒గ్ం సత్య॑మ్॥ ఓష॑ధయః ప్రతి గృహీ॒తాగ్ని॑మేత॒గ్ం
శివ॑మాయస్తమభ్యత్ర యుష్మాన్॑ వ్య॒స్యన్వి॑శ్వా అమ॒తీర॑రాతీర్నిషీదన్న్వో అప దుర్మ॒తిగ్ం
హ॒నత్॑॥ ఓష॑ధయః ప్రతి మోద॑ధ్వమేనం పుష్పా॒వతీః॒ సుపి॑ప్పలాః॒ అయం॑ వో
గర్భ॑ఋత్వియః ప్రత్న॒గ్ం సధ॑స్థమా॒సదత్॑॥[౧౭]

సుశ॑స్తిభిః శివో॒ భవ॑ యాహి షట్త్రి॒గ్ంశచ్చ॑॥4.1.4॥

వి పాజసా పృథునా శోశుచానో బాధస్వ ద్విషో రక్షసో అమీవాః| సుశర్మణో బృహతః
 శర్మణి స్యామగ్నీరహగ్ం సుహవస్య ప్రణీతౌ|| ఆపో హి ష్మా మయాభువ స్తాన ఊర్జే
 దధాతన| మహీ రణాయ చక్షసే|| యో వః శివతమో రసస్తస్య భాజయతేహ నః|
 ఉశతీరివ మాతరః|| తస్మా అరం గమామ వో యస్య క్షయాయ జిన్వథ| ఆపో జనయథా
 చ నః|| మిత్రః [౧౮] సగ్ంసృజ్య పృథివీం భూమిం చ జ్యోతిషా సహ| సుజాతం
 జాతవేదసమగ్నిం పైశ్వానరం విభుమ్|| అయక్షాయ త్వా సగ్ం సృజామి ప్రజాభ్యః| విశ్వే
 త్వా దేవా పైశ్వానరాః సగ్ం సృజన్త్వానుష్టుభేన ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వత్|| రుద్రాః సమ్భృత్య
 పృథివీం బృహజ్యోతిః సమీధిరే| తేషాం భానురజస్త్ర ఇచ్ఛుక్రో దేవేషు రోచతే|| సగ్ంసృష్టాం
 వసుభీ రుద్రైర్ధీరైః కర్మణ్యాం మృదమ్| హస్తాభ్యాం మృద్వీం కృత్వా సినీవాలీ కరోతు [౧౯]
 తామ్|| సినీవాలీ సుకపర్దా సుకురీరా స్వాపశా| సా తుభ్యమదితే మహ ఓఖాం దధాతు
 హస్తయోః|| ఉఖాం కరోతు శక్త్యా బాహుభ్యామదితిర్ధియా| మాతా పుత్రం
 యథోపస్థేసాఽగ్నిం బిభర్తు గర్భ ఆ|| మఖస్య శిరోఽసి యజ్ఞస్య పదే స్థః| వసవస్త్వా
 కృణ్వన్తు గాయత్రీణ ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వత్పృథివ్యసి రుద్రాస్తాకృణ్వన్తు త్రైష్టుభేన
 ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వదన్తరిక్షమస్యా [౨౦] దిత్యాస్తా కృణ్వన్తు జాగతేన ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వద్వ్యోరసి
 విశ్వే త్వా దేవా పైశ్వానరాః కృణ్వన్త్వానుష్టుభేన ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వద్ధిశోఽసి ధ్రువాఽసి
 ధారయా మయి ప్రజాగ్ం రాయసోషం గౌపత్యగ్ం సువీర్యగ్ం సజాతాన్
 యజమానాయాఽదిత్యై రాస్నాఽస్యదితిస్తే బిలం గృహ్ణాతు పాఙ్క్తేన ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వత్|
 కృత్వా య సా మహీముఖాం మృన్మయీం యోనిమగ్నయే| తాం పుత్రేభ్యః సం
 ప్రాఽయచ్ఛదదితిః శ్రవయానితి||[౨౧]

మిత్రః కరోత్వన్తరిక్షమసి ప్ర చత్వారి చ||4.1.5||

వసవస్త్వా ధూపయన్తు గాయత్రీణ ఛన్దసాఽఙ్గిరస్వద్రుద్రాస్తా ధూపయన్తు త్రైష్టుభేన

భ॒వా నః॑ స॒ప॒త్న॒హా నో॑ అ॒భి॒మా॒తి॒జి॒చ్ఛ స్వే॑ గ॒యే జా॒గృ॒హ్యప్ర॑యుచ్ఛన్న్|| ఇ॒హై॒వాఽగ్నే॑ అ॒ధి
 ధా॒రయా॑ ర॒యిం మా॑ త్వా ని క్ర॒న్ పూ॒ర్వచి॑తో ని॒కారి॑ణః| క్ష॒త్రమ॑గ్నే సు॒యమ॑మస్తు
 తు॒భ్యము॑ప॒సత్తా వ॑ర్ధతాం తే అని॒ష్ఠతః॑|| క్ష॒త్రేణాఽగ్నే॑ స్వా॒యుః సగ్ం॑ ర॒భస్వ॑ మి॒త్రేణాఽగ్నే॑
 మి॒త్రధే॑యే యతస్వ| స॒జాతా॑నాం మ॒ధ్యమ॑స్థా ఏ॒ధి రా॒జ్ఞామ॑గ్నే వి॒హవ్యో॑ దీ॒దిహీ॑హ|| అతి
 [౨౬] ని॒హో అతి॑ స్రి॒ధోఽత్య॑చి॒త్తిమ॑త్యరాతిమగ్నే| వి॒శ్వా హ్యగ్నే॑ దురి॒తా స॒హస్వా॑ధాఽస్మ॒భ్యగ్ం
 స॒హవీ॑రాగ్ం ర॒యిం దాః॑|| అనా॒ధృష్ట్యో॑ జాతవే॒దా అని॒ష్ఠతో॑ వి॒రాడ॑గ్నే క్ష॒త్రభృ॑ద్దీ॒దిహీ॑హ|
 వి॒శ్వా ఆశాః॑ ప్ర॒ముఞ్చ॑న్మానుషీ॒ర్భియః॑ శి॒వాభి॑ర॒ద్య పరి॑ పా॒హి నో వృ॑ధే|| బృ॒హస్ప॑తే
 స॒వి॒తర్బో॑ధ॒యైనగ్ం॑ సగ్ం॑శితం చి॒థ్సంత॑రాగ్ం సగ్ం॑ శి॒శాధి॑| వ॒ర్ధయై॑నం మ॒హతే॑
 సౌ॒భగా॑య [౨౭] వి॒శ్వ ఏ॒నమ॑ను మ॒దన్తు॑ దే॒వాః|| అ॒ముత్ర॑భూ॒యాదధ॑ య॒ద్యమ॑స్వ
 బృ॒హస్ప॑తే అ॒భిశ॑స్తిర॒ముఞ్చః॑| ప్ర॒త్యోహ॑తామ॒శ్వినా॑ మృ॒త్యుమ॑స్మాద్దే॒వానా॑మగ్నే భి॒షజా॑
 శచీ॑భిః|| ఉ॒ద్వయం॑ తమ॒సస్పరి॑ ప॒శ్యన్తో॑ జ్యోతి॒రుత్త॑రమ్| దే॒వం దే॒వత్రా॑ సూ॒ర్యమ॑గన్మ
 జ్యోతి॒రుత్త॑మమ్||[౨౮]

ఇ॒మే శి॒వో అగ్నే॑తి సౌ॒భగా॑య చతు॒స్త్రిగ్ం॑శచ్ఛ||4.1.7||

ఊర్ధ్వా అ॒స్య స॒మిధో॑ భ॒వన్త్యూర్ధ్వా శుక్రా॑ శోచీగ్ ప్యగ్నేః| ద్యు॒మత్త॑మా సుప్రతీక॒స్య
 సూ॒నోః|| తనూ॑నపాదసురో వి॒శ్వవే॑దా దే॒వో దే॒వేషు॑ దే॒వః| ప॒థ ఆ॒నక్తి॑ మ॒ధ్వా ఘృ॑తేన||
 మ॒ధ్వా య॒జ్ఞం నక్ష॑సే ప్రి॒ణానో॑ నరాశగ్ంసో అగ్నే| సుకృద్దే॒వః స॒వితా॑వి॒శ్వవారః॑||
 అ॒చ్ఛా॒యమే॒తి శ॒వసా॑ ఘృతేనే॒డానో॑ వహ్ని॒ర్నమ॑సా| అగ్నిగ్ం సు॒చో అ॒ధ్వరే॑షు ప్ర॒యథ్ను॑||
 స యక్ష॑దస్య మహి॒మాన॑మగ్నేః స [౨౯] ఈ మ॒న్త్రాసు॑ ప్ర॒యసః॑ వసుశ్చేతి॒ష్ఠో
 వసు॑ధాతమశ్చ|| ద్వా॒రో దే॒వీర॑వస్వ విశ్వే వ్రతా దదన్తే అగ్నేః| ఉ॒రువ్య॑చసో ధా॒మ్నా
 ప॒త్యమా॑నాః|| తే అ॒స్య యో॒షణే॑ ది॒వ్యే న॑ యోనాపుషాసానక్తా| ఇ॒మం
 య॒జ్ఞమ॑వతామ॒ధ్వరం॑ నః|| దై॒వ్యా హో॑తారాపూర్ధ్వమ॒ధ్వరం॑ నోఽగ్నేర్జి॒హ్వమ॑భి గృణీతమ్|

కృణుతం నః స్వీష్టిమ్॥ తిస్రో దేవీర్బర్హిరేదగ్ం సదన్విడా సరస్వతీ [30] భారతీ మహీ
 గృణానా॥ తన్నస్తురీపమద్భుతం పురుక్షు త్వష్టా సువీరమ్॥ రాయస్పృషం వి ష్యతు
 నాభిమస్మే॥ వనస్పతేఽవ సృజా రరాణస్తమనా దేవేషు॥ అగ్నిర్హవ్యగ్ం శమితా
 సూదయాతి॥ అగ్నే స్వాహా కృణుహి జాతవేద ఇన్త్రాయ హవ్యమ్॥ విశ్వే దేవా హవిరిదం
 జుషన్తామ్॥ హిరణ్యగర్భః సమవర్తతాఽగ్నే భూతస్య జాతః పతిరేక ఆసీత్॥ స
 దాధారపృథివీం ద్యా- [30] ముతేమాం కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥ యః ప్రాణతో
 నిమిషతో మహితైవక ఇద్రాజా జగతో బభూవ॥ య ఈశే అస్య ద్విపదశ్చతుష్పదః కస్మై
 దేవాయ హవిషా విధేమ॥ య ఆత్మదా బలదా యస్య విశ్వ ఉపాసతే ప్రశిషం యస్య
 దేవాః॥ యస్య ఛాయాఽమృతం యస్య మృత్యుః కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥
 యస్మైమే హిమవన్తో మహిత్యా యస్య సముద్రగ్ం రసయా సహ- [31] ఽహుః॥
 యస్మైమాః ప్రదిశో యస్య బాహూ కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥ యం క్రన్దసీ అవసా
 తస్తభాసే అభ్యైక్షేతాం మనసా రేజమాసే॥ యత్రాఽధి సూర ఉదితౌ వ్యేతి కస్మై దేవాయ
 హవిషా విధేమ॥ యేన ద్యౌరుగ్రా పృథివీ చ దృఢే యేన సువః స్తభితం యేన నాకః॥
 యో అన్తరిక్షేరజసో విమానః కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥ ఆపో హ యన్మహతీర్విశ్వ-
 [33] మాయన్దక్షం దధానా జనయన్తీరగ్నిమ్॥ తతో దేవానాం నిరవర్తతాఽసురేకః కస్మై
 దేవాయ హవిషా విధేమ॥ యశ్చిదాపో మహినా పర్యపశ్యద్దక్షం దధానా జనయన్తీరగ్నిమ్॥
 యో దేవేష్వధి దేవ ఏక ఆసీత్ కస్మై దేవాయ హవిషా విధేమ॥[34]

అగ్నేస్స సరస్వతీ ద్యాగ్ం సహ విశ్వశ్చతుస్త్రిగ్ంశచ్చ॥4.1.8॥

ఊర్ధ్వ యః ప్రాణతో య ఆత్మదా యస్మైమే యం క్రన్దసీ యేన ద్యౌరాపో హ యత్తతో దేవానాం యశ్చిదాపో యో దేవేషు
 నవ॥

ఆకూతిమగ్నిం ప్రయుజగ్న్ స్వాహా మనో మేధామగ్నిం ప్రయుజగ్న్ స్వాహా చిత్తం

విజ్ఞాతమగ్నిం ప్రయుజగ్న్ స్వాహా వాచో విధృతిమగ్నిం ప్రయుజగ్న్ స్వాహా ప్రజాపతయే
 మనపే స్వాహాఽగ్నయే వైశ్వానరాయ స్వాహా విశ్వే దేవస్య నేతుర్మర్తో వృణీత సఖ్యం విశ్వే
 రాయ ఇషుధ్యసి ద్యుమ్నం వృణీత పుష్యసే స్వాహా మాసుభితా మాసురిషో దృగ్ంహస్వ
 వీడయస్వ సు! అమ్బ ధృష్ణ వీరయస్వా- [38] ఽగ్నిశ్చేదం కరిష్యథః॥ దృగ్ంహస్వ దేవి
 పృథివి స్వస్తయ ఆసురీ మాయా స్వధయా కృతాఽసి! జష్టం దేవానామిదమస్తు
 హవ్యమరిష్టా త్వముదిహి యజ్ఞే అస్మిన్॥ మిత్రైతాముఖాం తపైషా మా భేది ఏతాం తే
 పరి దదామ్యభిత్త్యై! ద్రవన్నః సర్పిరాసుతిః ప్రతో హోతా వరేణ్యః! సహసస్పత్రో అద్భుతః॥
 పరస్యా అధి సంవతోఽవరాగ్ం అభ్యా [39] తర! యత్రాహమస్మి తాగ్ం అవ॥ పరమస్యాః
 పరావతో రోహితశ్వ ఇహోఽఽగహి! పురీష్యః పురుప్రియాఽగ్నే త్వం తరా మృధః॥ సీద త్వం
 మాతురస్యా ఉపస్థే విశ్వాన్యగ్నే వయునాని విద్వాన్! మైనామర్చిషా మా తపసాఽభి
 శూశుచోఽంతరస్యాగ్ం శుక్రజ్యోతిర్వి భాహి॥ అంతరగ్నే రుచా త్వముఖాయై సదసే స్వే!
 తస్యాస్త్యగ్ం హరసా తపశ్శాతపేదః శివో భవ॥ శివో భూత్వా మహ్యమగ్నేఽథో సీద
 శివస్త్యమ్! శివాః కృత్వా దిశః సర్వాః స్వాం యోనిమిహోఽఽసదః॥[39]

వీరయస్వాఽతపస్విగ్ంశతిశ్శ॥4.1.9॥

యదగ్నే యాని కాని చాఽఽ తే దారూణి దధ్మసి! తదస్తు తుభ్యమిద్ధృతం తజ్జషస్వ
 యవిష్య॥ యదత్త్యపజిహ్వికా యద్వమ్రా అతిసర్పతి! సర్వం తదస్తు తే ఘృతం
 తజ్జషస్వ యవిష్య॥ రాత్రిగ్ం రాత్రిమప్రయావం భరన్తోఽశ్వాయేవ తిష్ఠతే ఘాసమస్త్రై!
 రాయస్పోషేణ సమిషా మదన్తోఽగ్నే మా తే ప్రతిపేశా రిషామ॥ నాభా [39] పృథివ్యాః
 సమిధానమగ్నిగ్ం రాయస్పోషాయ బృహతే హవామహి! ఇరం మదం బృహదుక్తం
 యజత్రం జేతారమగ్నిం పృతనాసు సాసహిమ్॥ యాః సేనా అభీత్వరీరావ్యాధినీరుగణా
 ఉత! యే స్తేనా యే చ తస్కరాస్తాగ్ స్తే అగ్నేఽపి దధామ్యాస్యే॥ దగ్గ్షాప్త్రభ్యాం

మ॒లి॒మూ॒శ్శాం॒భై॒స్త్వ॒స్కరా॒గ్ం ఉ॒త॒ హ॒నూ॒భ్యాగ్ స్తే॒నాన్ భ॒గవ॒స్త్వాగ్ స్త్వం॒ఖాద॑
 సు॒ఖాది॒తాన్॑॥ యే జ॒నేషు॑ మ॒లిమ్ల॑వః స్తే॒నాస॒స్త్వరా॒ వనే॑ యే [౩౯] కక్షీ॒ష్వఘా॒యవ॒స్త్వాగ్స్తే॑
 దధా॒మి జమ్బ॑యాః॥ యో అ॒స్మభ్య॑మరాతీయాద్యశ్చ నో ద్వే॒షతే॑ జ॒నః॒ నిన్దా॑ద్యో
 అ॒స్మాన్ది॒ప్సాచ్ఛ స॒ర్వం తం మ॒స్మసా॑ కురు॥ సగ్ం॑శితం మే బ్ర॒హ్మ సగ్ం॑శితం వీ॒ర్యం బలమ్॑
 సగ్ం॑శితం క్ష॒త్రం జి॒ష్ణయ॑స్యాహమస్మి పు॒రోహి॑తః॥ ఉదే॒షాం బా॒హూ అతి॑ర॒ముద్వర్ప॑
 ఉదూ బలమ్॑ క్షీ॒ణోమి బ్ర॒హ్మణా॑హమిత్తానున్నయామి [౪౦] స్వాగ్ం॑ అహమ్ దృ॒శానో రుక్మ॑
 ఉర్వా॒ వ్యద్యోద్ధు॒ర్మౌష॒మాయుః శ్రి॒యే రుచా॑నః॒ అగ్ని॑ర॒మృతో అభ॑వద్వయాభి॒ర్యదే॒నం
 ద్యౌర॑జనయధ్సరే॒తాః॒ విశ్వా రూ॒పాణి॑ ప్ర॒తి ము॒ఞ్చతే॑ క॒విః ప్రా॒సావీ॒ద్భద్రం ద్వి॒పదే॑
 చతు॑ష్పదే॒ వినా॑కమఖ్యధ్స॒వితా వరే॑ణ్యోను ప్ర॒యాణ॑ముషసో వి రా॒జతి॑॥ నక్తో॒షాసా
 సమ॑నసా విరూ॒పే ధా॒పయే॑తే శిశుమే॒కగ్ం సమీ॑చీ ద్యా॒వా క్షా॒మా రుక్మో [౪౧] అ॒న్తర్వి భా॑తి
 దే॒వా అగ్నిం ధా॑రయన్త్రవి॒ణోదాః॒॑ సుప॑ర్ణోసి గ॒రుత్మాన్ త్రి॒వృత్తే॑ శిరో గా॒యత్రం చక్షు॑
 సోమ॑ ఆత్మా సామ తే తనూ॒ర్వామదే॑వ్యం బృహద్రథన్తరే పక్షౌ య॒జ్ఞాయ॑జ్ఞి॒యం పు॒చ్ఛం
 ఛన్దాగ్ స్వ॒జ్గాని ధి॑ష్ణియాః శ॒ఫా య॒జూగ్ంషి నామ॑ సుప॑ర్ణోసి గ॒రుత్మాన్ ది॒వం గచ్ఛ॑
 సు॒వః పత॑॥[౪౨]

నా॒భా వనే॑ యే నయా॒మి క్షా॒మా రుక్మో॑ష్టాత్రిగ్ంశచ్ఛ॥4.1.10॥

అగ్నే॑ యం య॒జ్ఞమధ్వ॑రం వి॒శ్వతః॑ పరిభూరసి॒ స ఇద్దే॑వేషు గచ్ఛతి॥ సోమ॑ యాస్తే
 మ॒యోభు॑వ ఊ॒తయః॑ సన్తి దా॒శుషే॑ తాభి॒ర్నోవి॒తా భ॑వ॥ అగ్ని॒ర్మూర్ధా భు॑వః॥ త్వం నః
 సోమ॑ యా తే ధా॒మాని॒॑ తథ్స॑వితుర్వరే॒ణ్యం భర్గో దే॒వస్య ధీ॑మహి॒ ధియో యో నః
 ప్ర॒చోద॑యాత్॥ అచి॒త్తీ యచ్ఛక్ర॑మా దై॒వ్యే జనే॑ దీ॒నైర్దక్షైః ప్రభూ॑తీ పూ॒రుష॑త్వతా॥ [౪౩]
 దే॒వేషు చ స॑విత॒ర్మానుషే॑షు చ త్వం నో అత్ర సు॒వతా॑దనాగసః॥ చోద॑యిత్రి సూ॒నృతా॑నాం
 చేత॑న్తి సుమతీ॒నామ్ య॒జ్ఞం దధే॑ సర॒స్వతీ॒॑ పావీ॑రవీ క॒న్యా చి॒త్రాయుః॑ సర॒స్వతీ వీర॑పత్నీ

ధి॑యం ధా॑త్| గ్నా॑భిర॒చ్ఛిద్ర॑గ్ం శర॒ణగ్ం స॒జోషా॑ దురా॒ధర్షం॑ గృ॒ణతే॑ శర్మ॒ యగ్ంసత్॑||
 పూ॒షా గా అ॑స్వేతు నః పూ॒షా రక్ష॑త్వర్వతః| పూ॒షా వాజ॑గ్ం సనోతు నః|| శుక్రం॑ తే
 అ॒న్యద్య॑జతం తే అన్య- [౪౪] ద్వి॒షురూ॑పే అహ॒నీ ద్యౌరి॑వాఽసి| విశ్వా॑ హి మాయా అవ॒సి
 స్వధా॑వో భద్రా తే పూ॒షన్ని॒హ రాతి॑రస్తు|| తే॒కవర్ధ॑న్త స్వత॒వసో॑ మహి॒త్వనాఽనా॑కం
 తస్థు॑రురు చక్రి॒రే సదః॑| విష్ణు॑ర్యదాఽవద్వృ॒షణం॑ మద॒చ్యుతం॑ వయో న సీ॒దన్న॑ధి
 బర్హి॑షి ప్రి॒యే| ప్ర చి॒త్రమ॑ర్కం గృ॒ణతే॑ తురాయ మారుతాయ స్వత॒వసే॑ భర॒ధ్వమ్| యే
 సహ॑గ్ంసి సహ॒సా సహ॑న్తే [౪౪] రేజతే అగ్నే పృథి॒వీ మఖే॑భ్యః|| విశ్వే॑ దే॒వా విశ్వే॑ దే॒వాః||
 ద్యా॒వా నః పృథి॑వీ ఇమగ్ం సి॒ద్ధమ॑ద్య దివి॒స్పృశ॑మ్| యజ్ఞం దే॒వేషు॑ యచ్ఛతామ్|| ప్ర
 పూ॒ర్వజే॑ పిత॒రా నవ్య॑సీ॒భిర్గిర్భిః॑ కృ॒ణుధ్వ॑గ్ం సదసే॒ ఋత॑స్య| ఆ నో॒ద్వాపృథి॑వీ దై॒వ్యేన॑
 జనే॑న యాతం మహి వాం వరూ॒థమ్|| అగ్నిగ్ం స్తోమే॑న బోధయ సమి॒ధానో॑ అమర్త్యమ్|
 హ॒వ్యా దే॒వేషు॑ నో దధత్|| స హ॒వ్యవా॑డమర్త్య ఉ॒శిగ్దా॑తశ్చనోహితః| అగ్ని॒ర్ధియా
 సమృ॑ణ్వతి|| శం నో భవన్తు వాజే॑వాజే||[౪౩]

పూ॒రుష॑త్వతా యజతం తే అన్య॑భ్యహన్తే చనోహి॒తోఽష్టా చ॑||4.1.11||

యు॒జ్ఞాన ఇ॑మామగృ॒భ్యస్తే॑వస్య స॒ం తే వి పా॑జసా వస॒వస్త్యా॑ సమా॒స్తోర్ధ్వా అస్యా॑కూ॒తిం యద॑గ్నే యా॒వ్యగ్నే॑ యం
 యజ్ఞ॑మేకాదశ||11||

యు॒జ్ఞానో వర్మ॑ చ స్థ ఆది॒త్యాస్త్యా॑ భార॒తీ స్వాగ్ం అ॒హగ్ం ప॑టవ॒త్సారిగ్ంశత్॑||43||యు॒జ్ఞానో వాజే॑వాజే||

||హరిః ఓమ్||

||శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు||

||ఇతి చతుర్థ కాణ్డే ప్రథమః ప్రశ్నః||